

Nový zborník o alternatívnom divadle v gescii prof. K. Horáka uzrel svetlo sveta na Inštitúte estetiky, vied o umení a kulturológie

(Kontexty alternatívneho divadla IV. (Eds. K. Horák – M. Pukan – E. Kušnírová)
Prešov: Filozofická fakulta PU, 2011. 321 s. ISBN 978-80-555-0464-3)

Alena Špesová, Filozofická fakulta PU, alena.spesova@gmail.com

Zborník *Kontexty alternatívneho divadla IV.* obsahuje komplexné štúdie autorov venujúcich sa divadelnému, či inému umeniu. Všetci publikujúci sa zameriavajú na tému alternatívy, no každý vo svojom odbore, čím sa vytvára zaujímavá spleť pohľadov a analýz na pojem alternatívy, vyznačujúci sa niekoľkými významami.

Karol Horák sa vo svojej štúdií *Impulzy, stimuly a modifikátory tvorby divadla alternatívneho typu alebo Alternatívne divadlo na Slovensku po roku 1989 II.*, (s. 8-40), zaoberá alternatívou po r. 1989 a jej zmenami, pričom zvyrazňuje tie impulzy spoločenskej situácie, ktoré sa podieľali na procese metamorfózy alternatívy ako typu divadelnej tvorby (spoločensko-historická situácia a jej zmena, aktivity profesionálnej a neprofesionálnych skupín) a iné. Hlavnú pozornosť venuje podnetom z medzinárodného divadelného kontextu, a to českého, poľského, maďarského, amerického, kanadského a nemeckého, a ich traktovaniu pojmu AD, na základe štúdií významných divadelných vedcov. Poľskú alternatívu považuje za kolísku, z ktorej vznikla aj slovenská alternatívna produkcia (napr. ŠD FF PU Prešov a jeho performatívne produkcie).

Miron Pukan v štúdií *Umelecko-estetické valéry prototextových variácií v divadelnom workshope*, (s. 41-60) poukazuje na prínos workshopových produkcií, z ktorých sa môžu stať hotové divadelné inscenácie. Do popredia dáva niekoľko workshopových produkcií, ktoré sa stali základom pre vznik dvoch divadelných inscenácií: workshopy *Tehotná hudbou*, *Palimpsest*, *La Musica alebo Palimpsest* sa stali podkladom pre vznik inscenácie *La Musica* (uvádzanej v divadle Alexandra Duchnoviča v Prešove), ako aj workshop *Medzi sociálnou témou a tragikomédiou*, z ktorej vznikla inscenácia *Buridanov osol* (uvádzanej v divadle Alexandra Duchnoviča v Prešove).

Peter Himič sa vo svojej štúdií *Študentské divadlo ako alternatíva a progres (Krátká história jedného výnimočného divadla, výnimočnej dvojice)*, (s. 61-70), zaoberá jednou z foriem alternatívneho divadla, ktorú tvorí fenomén *Študentského divadla*, kde sa zaoberá jeho funkciou v divadelnej kultúre. Vo svojej štúdií sleduje históriu *Prešovského študentského divadla*, (vstúpiaceho do dejín slovenského divadelníctva v r. 1930 prvou hrou v českom jazyku) a okolnosti, ktoré sa podieľali na profilácii študentského divadelného súboru. Prešovské študentské divadlo skúma v histórii jeho zrodu vývoja súvisiaceho s profiláciou, až po súčasnosť, v ktorej si udržuje vysoký umelecký štandard.

Eva Kušnírová vo svojej štúdií *České alternatívne súbory na Akademickom Prešove*, (s. 71-80), prispieva k skúmaniu alternatívy súpisom a analýzou šiestich českých alternatívnych divadelných súborov off - offovej kultúry, zúčastňujúcich sa na festivale Akademický Prešov (*Bílé divadlo Ostrava*, *Divadlo v 7 a půl Brno*, *Dekadentní divadlo Beruška Hranice na Moravě*, *Vojtěch Švejda/Nová síť Praha*, *Katedra pantomímy HAMU Praha*), pričom zdôrazňuje najmä konkrétne prínosy týchto divadiel pre oblasť umeleckej tvorby slovenských študentských divadelných súborov (inklinovanie súborov k atypickým formám umeleckej činnosti, dramatizácia a adaptácia významných diel českej literatúry, rozvíjanie typu divadla „nový cirkus“ a pod.). Analýzou týchto divadiel E. Kušnírová

potvrďuje fakt, že česká divadelná produkcia je v tvorbe alternatívy na vyššej úrovni než slovenská, pre ktorú sa takto stáva inšpiráciou.

Jozefína Štefanská sa vo svojej štúdií *Workshop – tvorca - divadelné dielo - príjemca*, (s. 141-166), zaoberá analýzou dramatického textu *Buridanov osol* (divadelnej inscenácie v repertoári DAD Prešov), ktorý má svoje korene vo workshopovej produkcii iného dramatického textu, *Medzi sociálnou témou a tragikomédiou*. Na základe interpretácie a semiotickej analýzy vybraných inscenačných zložiek tvoriacich nosnú časť každého divadelného diela (genéza, dramatický text, priestor a scéna, rekvizity a kostým, scénografia, herec, herný model) popisuje priebeh kreovania workshopového podkladu do výslednej inscenačnej podoby, pričom potvrdzuje fakt, že takýto výskum má svoje opodstatnenie (najmä výskum genézy) a že workshopove inscenácie sú často prototextom, na ktorý nadväzuje dramatický text vo svojej finálnej inscenačnej podobe.

Slávka Kopčáková sa vo svojej štúdií *Muzikálový amaterizmus ako alternatíva ku komerčnosti pod optikou estetických a umeleckých kritérií*, (s. 167-186), sleduje tematické metamorfózy muzikálu, kreujúce sa od námetov zo svetovej literatúry, cez historické až po momentálne „vychytené“ náboženské témy, ktoré už svojím „duchovným“ zameraním zaručujú divácky úspech. Podoby amaterizmu ako alternatívnej platformy ku komerčnému muzikálu demonštruje na kresťanskom muzikáli *Farár z (M)Arsu* (realizovaný napr. aj na scéne DJZ v Prešove 2010) stvárnenom ochotníckymi hercami, ktorého estetický rozmer vyzdvihuje; z hľadiska umeleckej hodnoty vychádzajúc z analýzy výsledného inscenačného tvaru a hereckých kreácií však akcentuje, že vzhľadom na jeho verejné predvádzanie (vrátane promotion, predaja vstupeniek, cestovania za divákom prakticky po celom území Slovenska atď.) nemôže plne zastúpiť profesionálnu realizáciu.

Lenka Papugová vo svojom príspevku *Fragmenty Študentského divadla Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove*, (s. 198-212), detailne mapuje vývoj Študentského divadla predstavujúc jeho repertoár, ktorý pozostáva najmä z tvorby inscenácií zameraných na *Mejerchoľdov biomechanický princíp a Grotovského chudobné divadlo*. Ťažisko svojej analýzy venuje poslednej inscenácii dielne ŠD FF PU- *Tri fragmenty nepokoja*, (súčasť Akademického Prešova 2010), ktorá, sa stala remakom inscenácie *Fragmenty* (r. 1974), v ktorej na základe fabulačnej a scénickej interpretácie poukazuje na jej výsledný tvar, ktorý nemá (napriek svojmu základu) s pôvodnou verziou takmer nič spoločné.

Lukáš Makky sa vo svojej štúdií *Analýza vybraných prvkov inscenácií posledných ročníkov Akademického Prešova a ich estetická a dramatická funkcia*, (s. 246-156), zaoberá divadelnými inscenáciami, sledujúc v nich na základe empirických skúseností určité opakujúce sa tendencie (ide o analýzu svetelných a pohybových prvkov), ktoré sa spolupodieľajú na vytváraní špecifickej atmosféry jednotlivých predstavení v rámci AP. Medzi tieto tendencie zahŕňa využívanie projekčného obrazu slúžiaceho na vytvorenie divadelnej scény, čo demonštruje na niekoľkých alternatívnych predstaveniach (*Živý nábytok*), čím vyzdvihuje estetickú hodnotu takýchto inscenácií. Na základe tejto štúdie prichádzame k záveru, že pohybový aparát divadelných inscenácií tvorí jednu z neodmysliteľných súčastí vytvárania želanej dramatickej atmosféry.

Oliver Tomáš sa vo svojom príspevku *Nové formy divadla? (Expanzia divadla do virtuálneho priestoru počítačovej siete)*, (s. 257-263), zaoberá projektom *Second Life*, stojacim na rozmedzí hry a simulácie reálneho života zastupujúceho nový spôsob života (virtuálny) a komunikácie v takomto trojrozmernom virtuálnom svete, ktorý okrem zábavy ponúka aj rozličné možnosti tvorivej sebarealizácie, vďaka čomu sa teší veľkej popularite medzi ľuďmi. Autor nás sprevádza virtuálnym svetom, počnúc novými umeleckými druhmi - syntetickou performanciou a syntetickým divadlom cez prvú česko-slovenskú syntetickú performanciu (prezentovanú umeleckou skupinou NONperformance group s názvom *Narodeninová čapica a lampáš*) až k vzniku profesionálnych virtuálnych divadelných

súborov u nás, pričom sleduje estetickú hodnotu oboch typov divadiel, v ktorých sa samozrejme táto estetická hodnota nedá porovnávať.

Zborník obsahuje celkovo 19 štúdií slovenských odborníkov, z hľadiska priestorových možností sme Vám predstavili iba výber tém z pera pedagógov a doktorandov *Inštitútu estetiky, vied o umení a kulturológie FF PU*. Na konci zborníka sa nachádza 15 profilov slovenských vysokoškolských alternatívnych súborov. Celkovo zborník prináša veľmi zaujímavé čítanie, plné aktuálnych tém a pohľadov na podoby divadelného umenia a divadelnej alternatívy u nás ako jeho legitímnej súčasť.